

קנקנים

סוגיות מקראיות במבט רב תחומי

משה פינצ'וק

אורים הוצאה לאור

קנקנים: סוגיות מקראיות במבט רב תחומי
מאת משה פינצ'וק
Kankanim: A Multifaceted Approach to Biblical Episodes
By Moshe Pinchuk
© 2009 כל הזכויות שמורות למשה פינצ'וק

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט
כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה--בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר
שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט,
אלא ברשות מפורשת בכתב מהמחבר. הודפס בישראל.

אורים הוצאה לאור
ת"ד 52287, ירושלים 91521
www.UrimPublications.com

דנאקוד 563-16
ISBN 978-965-524-025-2

עיצוב העטיפה: שני קופר
סודר על ידי מיכל אלטין

תוכן העניינים

13	פתח דבר
ספר בראשית	
17	קין והבל : על אודות השוני בין בני אדם
25	פשר המבול
36	מסעו הכפול של אברהם לארץ ישראל
48	עקדת יצחק : ניסיון של פרשנות
61	חווה ושרה : מודלים של זוגיות
77	התמורות באישיותה של רבקה
85	יעקב ועשו : החבילה שנתפרדה
90	יעקב ולבן בהר גלעד : ברית בין עמים
99	מעשה דינה כטרגדיה לאומית
108	תמר אמה של מלכות
114	שתיקת יוסף
122	עלייתם ונפילתם של יחסי יוסף ופרעה
ספר שמות	
133	גאולה בדרך הטבע : משה גדל בבית פרעה
142	בת פרעה היא בתיה
149	משה ועצמות יוסף
154	ברזל נברא לקצר שנותיו של אדם
165	שמן ובשמים לבניית הבית
170	סדר ציווי בניית המשכן
178	ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת
ספר ויקרא	
189	מיקומו של ספר ויקרא : זכר לחורבן
201	בין השורות של עשרת הדיברות
207	הכוחנים והעם
ספר במדבר	
217	מחנה לווייה במחנה ישראל
225	מחנה ישראל
249	חטא המרגלים והמעפילים
260	פרה אדומה
265	ברכת הגויים עם כניסת בני ישראל לארץ
272	פרשת בני גד ובני ראובן
284	דור המדבר ומסעותיו
ספר דברים	
289	עברה גוררת עברה, מצווה גוררת מצווה
296	תלמוד תורה כחלק ממצוות יישוב הארץ
305	הבחירה החופשית לסוגיה
316	ביבליוגרפיה

רבי אומר
אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו
יש קנקן חדש מלא ישן
(אבות ד, כ)

פתח דבר

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו

"קנקנים" הוא פרוו של מסע בן כעשרים שנה. במשך תקופה זו נאמרו שיעורים אלו בפני קהלים שונים ומגוונים: מבוגר וצעיר, דתי וחילוני; בישראל ובתפוצות. הספר מנסה להציג פרספקטיבה חדשה בניתוח ארועים ודמויות במקרא. אותן דמויות נבחרות גם מהיבט היותם בני אנוש, ומונחים על ידי מניעים אנושיים ועל פי הנתונים שבידיהם. ההנחה היא כי בעת התרחשות האירועים לא ידעו הנפשות הפועלות מה תהיינה משמעויות מעשיהם לעתיד הרחוק ואת פעולותיהם יש להבין על-פי מקומם וזמנם, ללא יתרון הרטרוספקטיבה (עבורם הנבואה) שיש לנו. לדוגמא, ברית בין הבתרים בפרשת לך לך היא למעשה כתב חידה סתום. "ידע תדע פי גר יקה זרעך בארץ לא להם" - לא נאמר באיזו ארץ יהיו בני ישראל גרים; כיצד השיעבוד יתחיל או כיצד הוא יסתיים. על פי תובנה זו ניתן להאיר באור חדש הרבה ממעשי האבות, בעיקר את אילו של יעקב, כנסיונותיהם לפענח "כתב חידה" זה וליישמו.

במדעי ההיסטוריה מלמדים כי השאלה: "מה היה קורה אילו?" היא בבחינת פלפול סרק. ברם, במאמצינו להבין את מניעי ומעשי דמויות המקרא מצאנו ערך רב בשאלה זו המהווה נקודת מוצא פורה להבנת מניעי וכוונת הדמויות. כך למשל, בסיפור יוסף ואחיו אנו קוראים: "ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו" (בראשית מה, א) הרשב"ם מדגיש, "ולא יכול יוסף להתאפק - עוד, כי עד עתה היה עושה כל מעשיו על ידי שהיה מתאפק בלבו, כמו שכתוב למעלה ויתאפק ויאמר שימו לחם". מכך אנו מבינים כי יוסף רצה גם הפעם להמשיך ולהתאפק אלא שלא יכול. השאלה, "מה היה קורה אילו יוסף היה יכול להתאפק גם הפעם?" פותחת פתח לפרשנות נוספת להבנת התנהלותו מול אחיו.

ההתבוננות בסדר האירועים המתוארים במקרא, בקשר שביניהם, ובעיקר הרגישות לכל סטייה מהרצף הכרונולוגי, מהווה כלי חשוב בפרשנות, וכפי שהטעים הרמב"ן (במדבר טז, א): "על דעתי כל התורה כסדר זולתי במקום אשר יפרש הכתוב ההקדמה והאחור, וגם שם לצורך ענין ולטעם נכון". לדוגמא, הסטייה הכרונולוגית שמצאנו בפרשת ברית בין הבתרים פתחה בפנינו עולם ומלואו, כמו כן אותן שמונה פרשיות שבפרשות נשא ובהעלותך שבספר במדבר ששייכות כרונולוגית לספר ויקרא היו נקודת מוצא לדיון נרחב בהתפתחות עם ישראל.

"קנקנים" הינו פרי עיון מולטידיציפלינרי. הנחת העבודה היא כי תובנות מדיציפלינה אחת יכולות להאיר ולפתור בעיות בדיציפלינה אחרת. נעשה שימוש בשיטות, בכלים ובמקורות מתחומים מגוונים על מנת להאיר ולפרש את הנושא הנידון. מתברר כי מקורות ומתודות מתחומים שונים אכן יכולים לשמש בהרמוניה ולהפיק תובנות חדשות בתחום העיון בלימוד התורה. מעבר לתועלת העיונית שבתפיסה זו, היא משקפת תפיסה חברתית כי התני"ך ומורשת היהדות אינם נכס פרטי או ירושה של זרם זה או אחר

ביהדות. הם שייכות לעם ישראל כולו. "עמלה של תורה, כל הרוצה ליטול יבא ויטול שנאמר הוי כל צמא לכו למים" (אבות דרבי נתן, נו"א, פמ"א).

זכיתי ונתקיים בי "ומתלמידי יותר מכולם", הערותיהם וכן השאלות והקושיות שהם העלו תרמו רבות לפיתוח הרעיונות ועיצובם. תודתי ל"חברים מקשיבים", שהואילו בטובם לעבור על חלקים של הספר, והעירו הערות תורמות ומועילות לתוכן, לצורה ולמסגרת: הרב שלומי אלדר, הרב ד"ר יצחק ברנד, פרופ' לארי זלצמן. לגברת ריבה רוטמן על עריכה לשונית מסורה ומקצועית. כאן המקום להכיר טובה לקהילת המזרחי במלבורן אוסטרליה אשר הזמינה אותי להקים ולעמוד בראש "ישיבת אור המזרחי". במסגרת זו, נתגבשו שיעורים אלו לכלל פרקים מתוך ספר מובנה וסדור והרעיון להוציאם כספר קרם עור וגידים. מאז שובי ארצה, המכללה האקדמית נתניה משמשת לי אכסניה ללמוד וללמד, אביע להם בזאת את תודתי על חלקם בספר זה.

אסיים בהבעת רגשי תודה והכרת הטוב להוריי האהובים ברוך ואביבה פינצ'וק שדאגו, תמכו ועזרו ברוח ובחומר מעודי ועד היום הזה. תפילתי תקוותי היא כי כגמולם אוכל להשיב לילדיי.

אחרונה חביבה, לאשתי נוות ביתי, כשמה כן היא, חסידה. "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה". היא זכתה להיות ב"פיתקה של שרה אמנו", לה דומיה תהלה.

אחרוני אחרונים לילדיי היקרים, שירת חייו וזמרתם, חיה רבקה, הדס אסתר, שלמה יוסף, רעות ויטייא ורפאל יצחק צבי.